

УДК 159.9(063)
ББК 88.5
С 69

Рекомендовано до друку Вченою радою
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля
(протокол № 9 від 31 березня 2017 року)

С69 Соціально-психологічні проблеми гендерної стратифікації суспільства: зб. наук. праць / За заг. ред. д. психол. н., проф. Ю.О. Бонковий. – Северодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2017. – 220 с.

Збірник містить матеріали XIII науково-практичної конференції (з міжнародною участю) «Соціально-психологічні проблеми гендерної стратифікації суспільства» (м. Северодонецьк, 24-25 березня 2017 р.). До збірки увійшли тези доповідей, есе, присвячені сучасному науковому осмисленню гендерного питання, ролі жінок та чоловіків у політичній, економічній, професійній діяльності, особливостей сімейних стосунків, репродуктивної поведінки, життєвих стратегій поведінки особистості тощо.

Матеріали друкуються мовою оригіналу. Відповідальність за достовірність фактів, цитат та інших відомостей несуть автори.

УДК 159.9 (063)
ББК 88.5

© Східноукраїнський національний
університет імені Володимира Даля,
2017

Гоблик В. В., Щербан Г. В. ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПРАЦІВНИКІВ.....	79
Голуб Т. В. ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД ДО ПРОБЛЕМИ НЕНАСИЛЬНИЦЬКОГО СПІЛКУВАННЯ У МІЖОСОБИСТІСНІЙ ВЗАЄМОДІЇ СТУДЕНТІВ	82
Гривнак І.В. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЖІНКИ-КЕРІВНИКА	85
Завацька Н. Є. ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ СКЛАДОВОЇ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНУ РОБОТУ ВНЗ.....	87
Завацький В. Ю. УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ	89
Завацький Ю. А. АНАЛІЗ РАЗВИТТЯ ГЕНДЕРНИХ ОТНОШЕНЬ В КОНТЕКСТЕ СОЦІАЛЬНОЇ МОБИЛЬНОСТІ ЛІЧНОСТІ	92
Івченко Ю. А. АКТИВІЗАЦІЯ ЖІНОК ЛУГАНЩИНИ ЩОДО ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ	94
Калитич О. І. ВРАХУВАННЯ ГЕНДЕРНИХ АСПЕКТІВ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МОЛОДІ ДО СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ.....	96
Калько І. В. ВПЛИВ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ НА КУЛЬТУРУ СУСПІЛЬСТВА.....	99
Карпіченко О. Г. ГЕНДЕРНИЙ ЧИННИК В РОЗВИТКУ ПЕСИМІЗМУ	102
Каширіна Є. В. ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ.....	105
Ким О. В., Бохонкова Ю. О. ВПЛИВ ГЕНДЕРНИХ УЯВЛЕНЬ МОЛОДІ НА ПРОФЕСІЙНУ САМОРЕАЛІЗАЦІЮ. ОБЗОР РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ	107
Кірющенко В. Л., Гарькавець С. О. ДО ПРОБЛЕМИ ТРАНСЛЯЦІЇ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ.....	115
Кисловська Ю. С. ВИЗНАЧЕННЯ ЖИТТЄВОГО СТИЛЮ ТА ПРОСТОРУ ЖІНКИ ЗРІЛОГО ВІКУ У ГЕНДЕРНОМУ ВИМИРІ.....	117
Ковальчук А. А. ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ В КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМИ АДАПТОВАНОСТІ ОСОБИСТОСТІ.....	120

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПРАЦІВНИКІВ

Постановка проблеми. Сьогодні до особистісних та професійних якостей управлінця ставляться високі вимоги. У роботі будь-якого керівника багато ситуацій, пов'язаних з переживанням стресу і високим емоційним напруженням. Важливим показником професіоналізму сучасного керівника є його психологічна стійкість. Питання про адекватність засобів формування даної складової управлінської діяльності залишається недостатньо вивченим.

У психологічній літературі накопичений великий матеріал з вивчення діяльності керівників. Керівник, для якого властива активна міжособистісна взаємодія, повинен вміти встановлювати ділові контакти, організовувати спільну та індивідуальну роботу [2]. Саме в професійній діяльності в системі «суб'єкт-суб'єкт» загострюється питання психологічної стійкості, яка включає не тільки знаневий компонент, але і емоційний, який є визначальним у створенні психічного, психологічного комфорту. До таких представників можна віднести і керівників виробництва. Для їх професійної діяльності характерним є – високий рівень відповідальності, насиченості та напруженості. Всі ці особливості професійної діяльності керівників сприяють формуванню у них синдрому емоційного вигорання [1; 3; 4].

Отже, проблемою представленого дослідження виступає вивчення особливостей формування психологічної стійкості керівників як найважливішої умови їх професійного зростання. У науковій літературі відчувається дефіцит у подібних дослідженнях. Актуальність представленого дослідження ще й в тому, що проблема формування психологічної стійкості та профілактики синдрому емоційного вигорання не розглядала гендерний аспект. Мета дослідження – виявити психологічні деякі психологічні особливості формування синдрому емоційного вигорання керівників виробничої сфери.

Викладення основного матеріалу. Методологічну основу дослідження склали теоретичні засади вивчення: психічної напруженості особистості (Г.І.Косицький, В.Л. Маріщук, Н.І. Наєнко, В.М.Смірнов та ін.); особливостей і показників працездатності особистості (К.М. Гуревич, Н.О. Дмитрієва, М.Д. Левітов, Ю.Т. Коженцев та ін.); підтримки особистісного зростання в несприятливих умовах середовища (Н. Агаєв, Г. Дубровинський, І. Касьянов, І. Ліпатов, О. Назаров та ін.); проблема

формування професійної мотивації (О. Бандурка, О. Житник, С. Занюк та ін.); професійної самореалізації (В.О. Бодров, О.В. Карпов, Т.В. Кудрявцев, А.К. Маркова, Е.Ф. Зеєр та ін.).

В ході теоретико-емпіричного дослідження уточнено зміст поняття синдрому емоційного вигорання - це динамічний процес поступового втрачання емоційної, пізнавальної та фізичної енергії, що виявляється в ознаках емоційного та інтелектуального виснаження, фізичної втоми; особистої відстороненості та зменшення почуття задоволення від виконаної роботи. Емоційне вигорання виникає поетапно, у відповідності з механізмом розвитку стресу, коли в наявності є всі три фази стресу: нервово напруження, резистенція (опір) та виснаження. З'ясовано, що синдром емоційного вигорання розвивається в процесі професійної діяльності керівників організації у формі стереотипу емоційного поведінки та спілкування.

Для розв'язання мети дослідження було застосовано такий психологічний інструментарій: методика діагностики рівня емоційного вигорання Бойко, опитувальники FPI та AVEM. У дослідженні протестовано працівників виробництва (керівники середньої ланки), в кількості 25 осіб (14 жінок та 11 чоловіків).

Результати проведеного дослідження переконують, що визначальним компонентом синдрому емоційного вигорання для керівників є «резистенція» (40% діагностованих мають високий рівень розвитку саме цього компоненту). Причому більшість становлять чоловіки (27%). За таких умов управлінці схильні реагувати згортанням комунікативної діяльності. Для того, щоб зберегти своє здоров'я, вони часто вдаються до тактики економії емоцій, вибудовують захисні бар'єри на шляху виснажливого спілкування. Аналізуючи отримані результати, можна стверджувати, що у фазі «напруга» домінує симптом «переживання психотравмуючих обставин» (40%). Причому дані числові показники можна вважати однаковими відповідно до статі. Це означає, що відбувається вплив психотравмуючих факторів, зростає напруга, яка виливається у відчай і обурення. Нерозв'язність ситуації призводить до розвитку компонентів вигорання. У фазі «резистенції» домінуючим є симптом «неадекватного емоційного реагування». Даний симптом є сформованим у 53% працівників виробничої сфери. Причому більші числові показники є характерними для жінок (34%). Сформованість цього симптому доводить те, що керівник перестає диференціювати різницю між двома принципово відмінними явищами: економним виявом емоцій і неадекватним емоційним реагуванням. Неадекватна «економія» емоцій обмежує емоційну віддачу за рахунок вибіркового реагування в ході робочих контактів. При цьому людині здається, що вона чинить правильно. Суб'єкт спілкування при

цьому фіксує зовсім інше – емоційну черствість, байдужість і неповагу до особистості.

Наступним є симптом «редукції професійних обов'язків», який є сформованим у 53% керівників виробничої сфери. Якщо розглядати цей показник за гендерними критеріями, то більші числові показники притаманні (хоча і не ступтево) жінкам (28%). Це означає, що у працівників є наявні спроби полегшити або скоротити обов'язки, які вимагають емоційних витрат. Одним із прикладів такого спрощення є нестача елементарного впливу на колег та підлеглих.

Висновки. Отримані емпіричні результати свідчать про професійну деформацію - зміни характеру, що виникають в результаті багаторічної професійної діяльності. Узагальнюючи також можна виокремити деякі гендерні особливості формування синдрому емоційного вигорання працівників. Для жінок характерними є високі показники компонентів «неадекватного емоційного реагування», «редукції професійних обов'язків». Для чоловіків характерними є високі показники компоненту «резистенції». На основі результатів дослідження нами розроблено та апробовано концептуальні засади формування психологічної стійкості щодо емоційного вигорання з метою попередження і надання допомоги керівника, які схильні до СЕВ з врахуванням гендерних особливостей.

Л і т е р а т у р а

1. Ансофф И. Стратегическое управление / Науч. Ред. Л.И. Евенко. – М. Экономика, 1989.-519.
2. Психология Учебник для экономических вузов / Под. общ. ред. В.Н. Дружинина. – СПб.: Питер, 2000.- 672с.
3. Файоль Анри. Общее и промышленное управление. – М.: Контролдинг, 1992.-111с.
4. Щербан Т.Д. Деякі проблеми професійної готовності / Т.Д. Щербан, В.В. Гоблик // Особистість у соціальному, віковому та клінічному вимірі сучасного життя: збірник наукових статей. – Луцьк: Вежа-Друк, 2016. – С.22-27.
5. Щербан Т.Д. Деякі психологічні особливості підготовки успішного фахівця / Т.Д. Щербан, В.В. Гоблик // Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. - Кам'янець-Подільський: Аксиома, 2016. – Випуск 31. – С.569-582.

Гоблик Володимир Василійович – д. е. н., доц., перший проректор, Мукачівський державний університет.

Щербан Ганна Вікентіївна – старший викладач кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти, Мукачівський державний університет.